

Издание за теорија и практика на правото
ДЕЛОВНО ПРАВО
BUSINESS LAW
Edition for the theory and practice of Law

Оваа публикација е подготвена од страна на Издавачот – Здружение на правници на Република Македонија и ги содржи рефератите на 81-вата Средба на правници.

Издавач:
Здружение на истражувачите на Република Македонија

Главен и одговорен уредник:

Д-р Тийо Величанец,
редовен професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје и
претседател на Здружението на истражувачите на РМ

Уредувачки одбор:

Проф. д-р Пале Гале
Проф. д-р Александар Николовски
Д-р Арсен Јаневски,
редовен професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје
Д-р Гизме Сидрова,
судија на Уставниот суд на РМ и вонреден професор
на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје
Академик, д-р Владо Камбовски,
редовен професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје
Д-р Владо Бучковски,
професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје
Д-р Сашо Георгиевски,
професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје
Д-р Димко Милењков
Д-р Кирил Чавдар,
судија на Врховниот суд на РМ, во пензија

Адреса:

Бул. „Гоце Делчев“ 9 б.
1000 Скопје
Тел./факс: (+389 2) 3131-084
E-mail: mla@mla.org.mk
http: www.mla.org.mk

Жиро сметка: 250-000000259-13,
дан.бр. 4030991191047,
депонент на Шпаркасе банка Македонија - Скопје

Лектура:

Билјана Радевска

Превод:

М-р Јованка Јованевска-Милевска – Лектор по англиски јазик

Компјутерска подготовка и печатење:

ДИГИПРИНТ - Скопје

Мислената и словената на авторите не мора да значи дека се и
мислата и словата на Издавачот

ДЕЛОВНО ПРАВО

Издание за теорија и практика на иравоио

Година XX Број 41 Скопје Октомври 2019

СОДРЖИНА

Реферати од 81-вата Средба на ираваици, Охрид, 31.10-02.11.2019

Сане ЗИКОВ

ОТКАЖУВАЊЕ НА ДОГОВОРОТ ЗА ВРАБОТУВАЊЕ СО ОТКАЗ ОД СТРАНА НА
РАБОТНИКОТ И РАБОТОДАВЕЦОТ ВО СОГЛАСНОСТ СО ОДРЕДБИТЕ ОД
ЗАКОНОТ ЗА РАБОТНИТЕ ОДНОСИ И ПОНУДА НА НОВ ПРОМЕНЕТ
ДОГОВОР ПРЕД ОТКАЗ ЧЛ.78 ОД ЗРО

7

Павлина ЈАНКУЛОВСКА

ПРЕТХОДНА ПОСТАПКА - ПРЕДИСТРАГА И ИСТРАГА
(Проблеми во ираваиката).....

29

Анђоанеиша ДИМОВСКА

НАДОМЕСТ НА ШТЕТА ОДУПРАВИТЕЛ НА ТРГОВСКО ДРУШТВО

47

Осман КАДРИУ

ОДГОВОРНОСТ НА РАБОТОДАВЕЦОТ ЗА ШТЕТА, ПРИЧИНАТА НА ТРЕТО ЛИЦЕ

63

Јоран КОЕВСКИ

Дарко СПАСЕВСКИ

ПРАВИЛОТО НА ПРЕСУМПИЦИЈА НА ДЕЛОВНИ ОДЛУКИ
(BUSINESS JUDGMENT RULE) НИЗ ПРИЗМАТА НА СОВРЕМЕНОТО
МАКЕДОНСКО КОМПАНИСКО ПРАВО

89

Арсен ЈАНЕВСКИ,

Ташјана ЗОРОСКА КАМИЛОВСКА,

Милица РАКОЧЕВИЌ

РЕЖИМОТ НА ДОЗВОЛЕНА НА РЕВИЗИЈА ВО ПАРНИЧНАТА
ПОСТАПКА СО ОСВРТ НА ПРАКТИКАТА НА ВРХОВНИОТ СУД НА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

119

Татяна МИЛЕВА

ЕДНАКВОСТ НА ОРУЖЈАТА

139

Љубчо СЛИРОСКИ
ВОДЕЊЕ ДИСЦИПЛИНСКА ПОСТАПКА ОД АСПЕКТ НА ЗРО
ПРАКТИЧНА ПРИМЕНА И ПРЕДЗВИЦИ 157

Александар ШОПОВ
РАЗЛИЧНО ПРАВО И ПОСТАПУВАЊЕ СО ПРИБЕЛЕШКИ ВО
СТЕЧАЈНА ПОСТАПКА 209

Ано ПЕТРОВ
ПРАКТИЧНИ АСПЕКТИ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УТВРДУВАЊЕ И
РЕАЛИЗАЦИЈА НА РАЗЛИЧНО ПРАВО ВО СТЕЧАЈНА ПОСТАПКА 227

Наташа САРОВСКА ДИМИТРОВСКА
БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ ВО МАКЕДОНИЈА И СУДСКИТЕ
ПОСТАПКИ ПРОИЗЛЕЗЕНИ ОД НАПЛАТА НА НИВНИТЕ ПОБАРУВАЊА 247

BUSINESS LAW

Editor for the theory and practice of law

Year XX No. 41 Skopje October 2019

CONTENTS

Articles of the 81st Lawyers Meeting Ohrid, 31.10-02.11.2019

Sande ZIKOV
TERMINATION OF THE EMPLOYMENT CONTRACT BY THE EMPLOYEE AND
THE EMPLOYER IN ACCORDANCE WITH THE PROVISIONS OF THE LABOR
LAW AND OFFER OF A NEW AMENDED CONTRACT PRIOR TO THE
TERMINATION OF ARTICLE 78 OF THE LABOR LAW 27

Pavlina JANKULIOVSKA
PRE-PROCEDURES – PREINVESTIGATION AND INVESTIGATION
(Problems in practice) 45

Antoaneta DIMOVSKA
COMPENSATION FOR DAMAGES BY A MANAGER OF A COMPANY 61

Osman KADRU
EMPLOYER'S LIABILITY FOR DAMAGE CAUSED TO THIRD PARTY 88

Goran KOEVSKI
Darko SPASEVSKI
BUSINESS JUDGMENT RULE THROUGH THE PRISM OF
CONTEMPORARY MACEDONIAN COMPANY LAW 117

Arsen JANEVSKI
Tatjana ZOROSKA KAMILIOVSKA
Mika RAKOCHEVSKI
ADMISSIBILITY OF SECOND APPEAL (REVISION) IN CIVIL
PROCEDURE THROUGH THE PRACTICE OF THE SUPREME COURT OF
REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA 138

Tanja MILEVA
EQUALITY OF ARMS 156

М-р Санџе ЗИКОВ,
Судија во Апелационен суд Скопје

**ОТКАЖУВАЊЕ НА ДОГОВОРОТ ЗА ВРАБОТУВАЊЕ
СО ОТКАЗ ОД СТРАНА НА РАБОТНИКОТ И
РАБОТОДАВЕЦОТ ВО СОГЛАСНОСТ СО ОДРЕДБИТЕ
ОД ЗАКОНОТ ЗА РАБОТНИТЕ ОДНОСИ И
ПОНУДА НА НОВ ПРОМЕНЕТ ДОГОВОР
ПРЕД ОТКАЗ ЧЛ.78 ОД ЗРО**

Основниот текст на Законот за работните односи е објавен во „Службен весник на РМ“ бр.62/2005 од 28.7.2005 година. Дополнително се донесени неколку измени и дополнувања на Законот за работните односи, кои се објавени во „Службен весник на РМ“ бр.106/08, бр.161/08, бр.114/09, бр.130/09, бр.50/2010, бр.52/2010, бр.124/2010, бр.47/2011, бр.11/2012, бр.39/2012, бр.13/2013, бр.25/2013, бр.170/13, бр.187/13, бр.113/2014, бр.33/15, бр.72/15 и бр.129/15 во кои е означено времето на нивното влегување во сила и примена, како и исправката на Законот за изменување и дополнување на Законот за работните односи, објавено во „Службен весник на РМ“ бр.149/2009 година од 15.12.2009 година.

Исто така, од страна на Уставниот суд се донесени повеќе одлуки што се објавени во „Службен весник на РМ“ бр.3/06, бр.44/06, бр.66/06, бр.16/07, бр.57/07, бр.77/07, бр.63/09, бр.10/10, бр.58/10, бр.132/10 и бр.106/14, како и Одлука бр.114/2014 од 29.6.2016 година.

Законодавно-правната комисија на Собранието на РМ го утврди и донесе пречистениот текст на Законот за работните односи, кој е објавен во „Службен весник на РМ“ бр.167/15 од 28.9.2015 година, во кој се опфатени горенаведените измени. Дополнително се направени уште две измени и дополнувања на ЗРО, кои се објавени во „Службен весник на РМ“ бр.27/16 и 120/18.

Со овој закон се уредуваат работните односи меѓу работодавците и работодавците, кои се воспоставуваат со склучување на договор за вработување. Работниот однос се уредува со овој и со друг закон, колективен договор и договорот за вработување. Цел на законот е вклучување на работници во работниот процес, како и обезбедување на усогласено

Ljupcho SPIROSKI
CONDUCTING A DISCIPLINARY PROCEDURE FROM THE POINT OF VIEW
OF THE PRACTICAL APPLICATION AND CHALLENGES OF LABOUR LAW 207

Aleksandar SHOPOV
SEPARATE LAW AND TREATMENT OF NOTES IN BANKRUPTCY PROCEEDINGS 226

Aco PETROV
PRACTICAL ASPECTS AND PROBLEMS IN THE DETERMINATION AND
IMPLEMENTATION OF DIFFERENT RIGHTS IN THE BANKRUPTCY PROCEDURE 245

Natasha SAVOVSKA DIMITROVSKA
THE BANKING SYSTEM IN MACEDONIA AND THE COURT PROCEEDINGS
ARISING FROM THE COLLECTION OF THEIR CLAIMS..... 263

Проф. д-р Арсен ЈАНЕВСКИ,
Проф. д-р Тајдијана ЗОРСКА КАМИЛОВСКА,
Доц. д-р Миљка РАКОЧЕВИК,
Правен факултет „Јустинијан Први“, УКИМ Скопје

РЕЖИМОТ НА ДОЗВОЛЕНОСТ НА РЕВИЗИЈА ВО ПАРНИЧНАТА ПОСТАПКА СО ОСВРТ НА ПРАКТИКАТА НА ВРХОВНИОТ СУД НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

1. ВОВЕД

Ревизијата како процесен институт во функција на правен лек со кој се овозможува преспитување на материјално-правната и процесно-правната законитост на одлуките, донесени од пониските судови од страна на суд од највисока инстанција се јавува кон крајот на XIX век во земјите што го акцептирале германското право. Наспроти ревизијата, во земјите, чии правни системи се развивани под влијанието на Франција, вообичаена е установата на касација, која за првпат е нормирана за времето на Француската револуција. И двата института се јавуваат како инструменти со кои се овозможува судот од повисок степен, по пат на преспитување на законитоста на одлуките на пониските судови, со своите ставови да влијае врз воденачување на судската практика во примена на правните норми.¹

Ревизијата како правен лек треба да им служи на две цели: од една страна, на испитувањето на правителноста на одлуката и постапката пред пониските судови и, од друга страна, на воспоставувањето и одржување-

¹ Разликите помеѓу нив се однесуваат на овластувањата што ги има ревизијскиот, односно касациониот суд во одлучувањето по правниот лек. Касациониот суд е област само да ја укине нападната одлука ако најде дека таа е неправилна, што значи дека тој не може по повод извршениот правен лек да донесе поинаква одлука односно да ја менува одлуката на понискиот суд. Тој само ја констатира незаконитоста на одлуката поради што ја укинува и го враќа предметот на повторно одлучување на понискиот суд. Ревизијскиот суд, пак, има поголем обем на овластувања: има т.н. касациони овластувања – да ја укине одлуката што е побивана, но, исто така, и ревизијски овластувања – да ја преиначи нападната одлука, така што мериторно побиваната одлука да ја надомести со своја мериторна одлука. S. Пива, М. Дика, Граѓанско ратиско процесно право, Загреб 2004, стр. 671, В. Џалија, S. Опановиќ, Граѓанско процесно право, Сарајево, 2000, стр. 291.

то на единството и стабилноста на судската практика.² Во тој контекст, традиционално, во процесната теорија се потенцира дека ревизијата како правен лек има двојна функција: да обезбеди правилност и законност на одлуките на пониските судови и да придонесе кон перманентно остварување и чување на единството на правниот поредок преку единствена и еднаква примена на законот.³ Првата, т.н. приватна функција на ревизијата примарно е насочена кон остварувањето на индивидуалните интереси на странките, додека преку втората, т.н. јавна функција, се постигнуваат повисоки цели во насока на обезбедување на единственост и предвидливост во примена на правото и неговиот развој.^{4,5} Затоа, сосема исправно се забележува дека улогата на ревизијата е далеку поширока од она што значи остварување на материјално-правната правичност. Таа е типичен правен лек, кој не им служи само на интересите на странките, туку со неа се воедначува и унапредува судската, и воопшто, правната практика, се зајакнува довербата во правосудството и се остварува правната сигурност.⁶ Но дали судот од највисока инстанција има капацитет поеднакво квалитетно да ги извршува и двете функции? Со оглед на независната состојба во работата на судовите од највисока инстанција особено во земјите од централна и југоисточна Европа, се чини дека не,

² M. Marković, *Građansko procesno pravo*, knjižica prva, *Parnični postupak*, sveska druga, *Parnične radnje*, Niš, 1973, str. 355.

³ Во таа смисла, S. Triva, V. Belajec, M. Dika, *Novo parnično procesno pravo*, Zagreb 1977, str. 115, B. Roznić, *Građansko procesno pravo*, Beograd 1978, str. 307, S. Triva, M. Dika, *op. cit.*, str. 719.

⁴ За приватната и јавната функција на правните лекови генерално повеќе кај J. A. Jolowicz, *On Civil Procedure*, Cambridge University Press 2000, p. 316 - 320.

⁵ Во вршење на приватната функција, судот од највисока инстанција е фокусиран на обезбедување правилност и законитост на судењето во секој поединечен предмет. Постапувајќи по ревизијата, тој, главно, е насочен кон минатото – испитува дали правото е правилно применето од пониските судови и интервенира во случај на битни повреди на законот. Спротивно на приватната функција, всушност, се состои во обезбедување максимални гаранции дека правдата ќе биде задоволена во секој конкретен случај. Кај јавната функција, судот е примарно фокусиран на ефектите што ќе ги продуцира донесената одлука, во таа смисла е насочен кон иднината – да обезбеди предвидливост и конзистентност на судската практика за идните спорови. Секако, при остварување на јавната функција, би било погрешно да се смета дека не се внимава и на индивидуалните интереси на странките. Во ваквој случај, нивното остварување е само подредено во однос на јавниот интерес. Види повеќе кај A. Galić, *Reshaping the Role of Supreme Courts in the Countries of the Former Yugoslavia*, in *Uzelac, A. & Van Rhee C.H. (eds.), Nobody's Perfect. Comparative Essays on Appeals and other Means of Recourse against Judicial Decisions in Civil Matters*, Cambridge/Antwerp/Portland: Intersentia, 2014, p. 292, M. Bratković, *Revizija po dopuštenju: hrvatske dvojbe i slovenska iskustva*, *Zbornik radova s II. međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i uspređena pravnoteorijska i praktična dostignuća“*, Split 2016, str. 323.

⁶ A. Jakišić, *Graђанско процесно право*, Београд 2009, стр. 594.

па отлука во процесната теорија се повеќе се актуализира прашањето што треба да добие примат од двете функции во однос на другата.⁷

Од конципираноста на режимот на дозволеност на ревизија во системот на правните лекови непосредно ќе зависи и каква ќе биде улогата на судот од највисока инстанција во правниот систем и дали во тој контекст примарно ќе ја остварува приватната или јавната функција.

2. КАРАКТЕРИСТИКИ И ДОЗВОЛЕНОСТ НА РЕВИЗИЈАТА КАКО ПРАВЕН ЛЕК ВО ПАРНИЧНАТА ПОСТАПКА

Во системот на македонската парнична постапка ревизијата е уредена како вонреден правен лек.⁸ Според своите карактеристики и правни

⁷ За ова повеќе кај A. Galić, *A Civil Law Perspective on the Supreme Court and its Functions*, труд презентирани на конференцијата „The functions of the Supreme Court – issues of process and administration of justice“ Warsaw, 11 – 14 June 2014, (<http://colloquium2014.um.edu.pl/wp-content/uploads/sites/21/2014/01/Ales-Galic.pdf>), p. 5 et seq.

⁸ Имајќи ја предвид поделбата на правните лекови на редовни и вонредни, ревизијата во нашето процесно право, во различни временски периоди имала различни својства, односно правни карактеристики. Ако се направат една ретроспектива на нејзиното уредување, ќе се види дека таа не секогаш претставувала правно средство, кое можело да се издави само против правосилни одлуки. Со Законот за процесната постапка од 1956 година („Службени лист ФНРЈ“ бр. 4/1957, 52/1961 и „Службени лист СФРЈ“ бр. 12/1965, 1/1971, 23/1972 и 6/1974), ревизијата како инстигит беше предвидена како редовен правен лек против одлуки донесени во втор степен. Со овој начин на нормирање, во парничното судење беше воведен принципот на трисепеност. Со оглед на режимот што беше предвиден со ЗПП од 1956, во однос на дозволеноста на ревизијата, странките имаа широка можност за нејзино користење. Поради можноста тие често да се користат со овој правен лек, имаше забелешки дека со ревизијата постапката се одолжува. Имајќи го предвид тоа, со Новелата од 1965 година, можноста за изјавување на ревизија беше сосема ограничена, ревизијата беше сведена во толку тесни рамки, што со право се тврдише дека повеќе ја нема. Според начинот на кој беше уредена, со ревизијата воопшто не можеше да се воедначи судската практика, додека во толку тесни рамки, што со право се тврдише дека повеќе ја нема. Според начинот донесувањето на Новелата од 1965 година може да се илустрира со податокот дека само 2% од вкупниот број одлуки на второстепените судови од општа надлежност беа побивани со ревизија. Ваквата „незавидна“ состојба траеше сè до донесувањето на Законот за процесната постапка од 1976 година („Службени лист на СФРЈ“ бр. 4/1977, 36/1977, 69/1982, 58/1984, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990 и 35/1991). Ревизијата, на начин како што беше уредена со ЗПП од 1976, имаше извесни својства и карактеристики што претставуваа новина за догматското право. Ревизијата се воведува во системот на вонредни правни лекови, што автоматски претставува прокламирање на принципот на двоственост во парничното судење. Тоа значи скратување на траењето на парницата и побрзо остварување на правата на странките. Со ваквото нормирање се обновува, во права смисла на зборот, третата инстанција која ќе обезбеди правилност и законитост во судењето, но, исто така, и потрајно единство на правниот поредок преку единствена примена на законот на целокупното подрачје на неговото важење. Види повеќе кај S. Triva, V. Belajec, M. Dika, *op. cit.*, str. 121-122, B. Rakić, *Војнелин, Ревизија против пресуде, докторска дисертација*, Београд 1981, стр. 82-83, S. Triva, M. Dika, *op. cit.*, str. 719.

својства, ревизијата е неуспешен правен лек против правосилни одлуки, донесени во втор степен. Во трајанските предмети, ревизијата е единствениот правен лек со кој може да се иницира постапка пред Врховниот суд на Република Северна Македонија⁹ како највисок судски авторитет во државата.¹⁰ ЗПП ја редува ревизијата како правен лек, кој може да се изјави против пресуда и против решение.¹¹

Од аспект на прашањето за дозволеност на ревизијата, таа секогаш се јавува како ограничени правен лек. Можноста за нејзино изјавување е условена првенствено од правните својства на одлуката што се побива, можните објекти на напад, претпоставките од кои зависи нејзиното изјавување како и причините поради кои може да се изјави. Иако ЗПП за озабучување на овој правен лек користи еден генерички поим – ревизија, според актуелниот режим на дозволеност, се прави дистинкција помеѓу два вида ревизија, кои процената теоријата ги квалификува како *редовна* и *вонредна* ревизија. Во основа, оваа поделба е направена со оглед на функцијата што ревизијата како правен лек примарно треба да ја оствари – редовната ревизија е во функција на остварувањето на индигналните интереси на странките, додека вонредната е во функција на обезбедување на единственост на судската практика и развој на правото.

Ограничената можност за изјавување на ревизијата примарно е условена од правните својства на одлуката што се побива – таа мора да биде второстепена и правосилна.¹² Кај ревизијата постои забрана за прескокнување на инстанции,¹³ па оттука жалбата се јавува како правно

⁹ Во понатамошниот текст Врховен суд, Врховен суд на РСМ.

¹⁰ Од 2005 година, со донесување на актуелниот Закон за парничната постапка („Службен весник на РМ“ бр. 79/2005, 110/2008, 83/2009, 116/2010 и 124/2015, во понатамошниот текст скратено ЗПП) барањето за заштита на законитоста повеќе не е предвидено како вонреден правен по кој одлучуваше Врховниот суд.

¹¹ Според ЗПП, во системот на правни лекови ревизијата примарно е уредена како ревизија против пресуда. При уредувањето на ревизијата против решение во законот се навлезени само специфичностите во однос на нејзината дозволеност, со упатување на соодветна примена на одредбите за ревизија против пресуда.

¹² *Ауг. ек. чл. 372 ст. 1 и чл. 391 ст. 1.* Во одредбата од чл. 372 ст. 1, каде што е предвидено дека странките може да изјават ревизија против правосилна пресуда донесена во втор степен, потенцирањето дека пресудата треба да биде правосилна е одважно бидејќи секоја второстепена пресуда е правосилна. Така и В. Розниќ, Комплетар Законско и ративно розничко претма текст Законот 12 1976 године са доципим измелам и дорупшма, Веоград 2009, стр. 953

¹³ Во некои правни системи познат е институтот на директна ревизија (анг. *leapfrog appeal*, гер. *Springrevision*). Директната ревизија буквално значи прескокнување на инстанцијата постапка, што со себе повлекува непосредно постапување на судот од највисока инстанција по Правниот лек изјавен против првостепена пресуда. Сместата на ова правно средство е да се забора постапката односно да се спречи нејзино непотребно одолжување и да се обезбеди конечно решавање на спорното правно прашање директно од највисокиот суд. За

средство што нужно ѝ претходи на ревизијата, што значи дека со ревизијата не може директно да се напаѓа првостепената одлука.¹⁴ Ревизија може да изјави секоја странка, без оглед на тоа која од нив ја иницира второстепената постапка со поднесување на жалба против првостепената одлука.^{15,16} Ревизијата, поднесена против одлука со која не се завршува постапката правосилно треба да се отфрли како недозволена.¹⁷ ЗПП

уреденоста на директната ревизија во германското право види Р. Митрау, В. Шипер, Семпан *Смдл Justise, Carolina Academic Press, Durham, North Carolina, 2004*, р. 398-399. Во земјите на ек Југославнија, во Србија, со Законот за парничната постапка од 2004 година („Службени гласник РС“, бр. 125/04, 111/09) беше воведен институтот директна ревизија законски уреден како жалба со алтернативен претлог за ревизијско одлучување како нов вонреден правен лек, за да со Законот за парничната постапка од 2011 година („Sl. glasnik RS“, бр. 72/11, 49/13 - одлика US, 74/13 - одлика US, 55/14 187/18) биде укинат.

¹⁴ За значењето на првостепената одлука како акцесиран објект на побивање со ревизијата види кај М. Дика, Градипско ративно право, Правни бјелковч, Х. кидџа, Народне пошче, Zagreb 2010, под §36/1.

¹⁵ *Ауг. ек. чл. 372 ст. 1 од ЗПП.* Така и С. Тивча, М. Дика, *ор. ст.*, стр. 720.

¹⁶ Во судската практика е заземен ставот дека доколку странката не поднесе жалба против пресудата на судот од прв степен, односно доколку по жалба на спротивната странка пресудата на судот од прв степен не е преиначена на штета на странката, која не поднеса жалба, странката што не поднеса жалба, не може ни да поднесе ревизија против пресудата донесена во втор степен (Рев. бр. 655/93 од 22.06.1993 година).

Сличен е и ставот на Врховниот суд по предметот Рев. 2. бр. 220/2016 од 14.6.2017 година според кој тужениот, кој во такот на постапката не го искористил правото да изјави редовен правен лек, а првостепената пресуда не е преиначена на негова штета, не може да изјави ревизија како вонреден правен лек, имајќи предвид дека за ревизијата се врзува забраната за прескокнување инстанции, така што Врховниот суд на Република Македонија ревизијата на тужениот ќе ја отфрли како недозволена, согласно со член 383 став 1 од Законот за парничната постапка (Рев. 2. бр. 220/2016 од 14.06.2017 година). Од заземите ставови, меѓу другото, може да произлезе и поурешен заклучок дека странката што не изјавила жалба дека е ирелевантна забраната за прескокнување инстанции гледана од аспект на оној што ја изјавува. Во ваков случај, ревизијата е недозволена не поради тоа што странката не изјавила жалба, туку поради тоа што таа нема правен интерес бидејќи првостепената одлука не е преиначена на нејзина штета.

¹⁷ Во таа смисла, во јудикатурата, Врховниот суд ги има заземено следните ставови: ревизијата не е дозволена против решение со кое судот се откасува за стварно и месно ненадлежен, бидејќи со такво решение постапката пред судот не завршува правосилно (Рев. бр. 1395/94 од 24.10.1995 година); ревизијата, изјавена против решение на второстепенниот суд со кое е потврдено решението на првостепенниот суд, со кое се огласил за стварно ненадлежен суд да постапува по тужбата на тужителот и определити по правосилноста на решението предметот со сите списи да се достави до стварно надлежниот суд, е недозволена бидејќи со тоа решение постапката не е правосилно завршена (Рев.3 бр. 11/2018 од 15.2.2018 година); ревизија не може да се поднесе против решение со кое е решавано за спор меѓу два суда за стварната надлежност, бидејќи со такво решение правосилноста на решението на постапката (Рев. бр. 441/85 од 22.10.1985 година), против решението со кое судот ја прекинал постапката поради престанок на постоење на правното лице и поради отворање на стечајна постапка на првото лице, ревизија не е дозволена (Рев. бр. 416/2002 од 3.9.2003 година); не е дозволена ревизија, изјавена против решението со кое е одиен приговорот за неблаговременост на

инсистира и на образложеност на ревизијата, па во таа смисла, секоја необразложена ревизија ќе се отфрли.¹⁸

Можноста за изјавување на ревизија е ограничена и од аспект на причините поради кои може да се побива второстепената правосилна одлука. Во споредба со жалбата, причините се редуцирани, така што редовната ревизија може да се изјави само поради суштествени повреди на одредбите на парничната постапка и поради погрешна примена на материјалното право.¹⁹ Редовна ревизија не може да се изјави поради погрешно или нецелосно утврдена фактичка состојба.²⁰ Со вонредната ревизија пак, второстепената правосилна одлука може да се побива само поради одредено материјалноправно и процесноправно прашање поради кое ревизијата е доволена. Според словото на законот тоа е прашање важно за обезбедување на единствена примена на законот и воедначување на судската практика²¹

Ревизијата како вонреден правен лек не може да се изјави против секоја второстепена правосилна одлука. Постои разлика во однос на претпоставките и критериумите од кои зависи дозволеноста на т.н. редовна и т.н. вонредна ревизија, при што ограничувањето е повеќекратно. Во текстов што следи ќе бидат обработени специфичностите на актуелниот режим на дозволеност на редовната и вонредната ревизија во системот на парничната постапка на Македонија, со осврт на ставовите што Врховниот суд, како суд од највисока инстанција ги има заземено по одделни прашања во однос на можноста за изјавување на овој правен лек.

2.1. Дозволеност на „редовната“ ревизија

Како што веќе наведовме, ограниченоста на овој правен лек првенствено се гледа во рестриктивниот режим на неговата дозволеност. Кај редовната ревизија, кругот на второстепените правосилни одлуки што странката може да ги побива пред судот од највисока инстанција тужбата, бидејќи тоа е решение со кое постапката не е правосилно завршена (Рев. бр. 824/94 од 20.09.1995 година).

¹⁸ Чл. 380 ст. 1 в.в. 383 ст. 1 од ЗПП. И во судската практика е утврден ставот дека необразложената ревизија се отфрла (Рев. бр. 1198/2007 од 20.11.2008 година).

¹⁹ Чл. 375 ст. 1 од ЗПП.

²⁰ Ревизијските наводи, кои по својата содржина укажуваат на погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба, односно со кои се врши анализа на изведените докази во текот на постапката, не се предмет на оценка од страна на Врховниот суд на Република Македонија, бидејќи ревизија по тој основ не може да се изјави, согласно со член 375 став 3 од ЗПП. Со ревизија не може да се напаѓа оцената на изведените докази, како и правилноста на утврдената фактичка состојба (Рев.2. бр. 224/2017 од 26.4.2018 година).

²¹ Чл. 376 од ЗПП в.в. со чл. 372 ст. 4 од ЗПП.

е одреден со примена на неколку критериуми: вредносен, каузален и процедурален.

2.1.1. Вредносен критериум

Вредносниот критериум, или т.н. ограничување *raison valotis*, се смета за класичен селективен критериум од кој зависи дозволеноста на ревизијата. Тој е примарен метод преку кој се врши селекција на предметите што може да стигнат до Врховниот суд. Според актуелното уредување, ЗПП на концизен начин ја определува дозволеноста на ревизијата според овој критериум, имајќи позитивен пристап – странките може да изјават ревизија против второстепена пресуда, ако вредноста на предметот на спорот на побиваниот дел на пресудата надминува 1.000.000 денари, а во стопанските спорови 1.500.000 денари.^{22,23} При тоа, законот инсистира вредносниот лимит да е запазен во однос на побиваниот дел на пресудата, а не во однос на севкупната вредност на предметот на спорот, што повлекува дека ревизијата е дозволена во спорови

²² Чл. 372 ст. 2 и чл. 469 ст. 1 од ЗПП. ЗПП од 2005 предвиде поинакво дефинирање на дозволеноста на ревизијата според вредносниот критериум. Законот за парничната постапка од 1998 година („Сл. весник на Република Македонија“ бр. 33/98 и 44/02) имаше поинаков пристап кон определувањето на дозволеноста на ревизијата. Прво, тој пристап беше негативен во смисла што законот определуваше кога не е дозволена ревизијата, а второ беше потенциран и видот на спорот во кој можеше да се изјави ревизија, значи имаше двојно ограничување – *ratione materiae et valotis*. Според ЗПП од 1998 ревизијата можеше да се изјави во имотно-правни спорови во кои тужбеното барање се однесува на побарување во пари, на предавање предмети или извршување на некое друго чинење ако вредноста на предметот на спорот од побиваниот дел на правосилната пресуда преминува 1.000.000 денари, односно имотно-правни спорови во кои тужбеното барање не се однесува на горе наведените престапи, ако вредноста на предметот на спорот што тужителот ја навел во тужбата преминува 1.000.000 денари. Види чл.368, ст.2 и 3 од ЗПП од 1998.

²³ Законодавецот во неколку наврати има интервенирано во однос на висината на вредносниот цензус потребен за изјавување на ревизија. Постојниот лимит од 1.000.000 денари односно 1.500.000 во стопанските спорови се применува од донесувањето на Новелата на ЗПП од 2010 година. До тогаш, со ЗПП од 2005, во општата парнична постапка вредносната граница првично беше поставена на 500.000 денари. Во споредба со лимитот од 1.000.000 денари според ЗПП од 1998 година, тоа претставуваше значително намалување за една половина. Ваквото намалување на вредносниот цензус беше оправдано од две причини. Од една страна, поради укинувањето на барањето за заштита на законитоста како вонреден правен лек, со намалувањето на вредносниот цензус се сакаше да се обезбеди поголем прилив на предмети до Врховниот суд. Од друга страна, практиката покажа дека првично поставениот вредносен лимит од 1.000.000 денари беше и онака премногу висок, што само по себе беше бариера голем број на предмети да стигнат пред Врховниот суд. Во такви случаи, кога алтернативната можност за иницирање на постапка пред Врховниот суд е укината (се мисли на барањето за заштита на законитоста), неизбежно беше да се намали вредносната граница за да се олесни пристапот на поголем број на предмети до Врховниот суд. Во таа смисла и А. Јаневски, Новини во Законот за парничната постапка, Парничната постапка во практиката, Скопје 2006, стр. 43.

во кои или има кумулација на тужбени барања или каде што барањето е правно квантитативно деливо. Кај неделивните барања, пак, ревизијата би била дозволена во спорови каде што вкупната вредност ја преминува рестриktivната вредносна граница определена во ЗППП.²⁴

За дозволеност на ревизијата меродавна е вредноста на побиваниот дел на предметот на спорот, утврдена според општите правила за утврдување на вредноста на предметот на спорот.²⁵ Имајќи предвид дека како вредност на предметот на спорот се зема само вредноста на главното барање, а споредните барања како каматите²⁶, парничните трошоци и договорните казни само ако го сочинуваат главното барање²⁷, не се испонети условите за дозволеност на ревизија во случај кога побиваниот дел на пресудата се однесува за камата како споредно побарување²⁸ или ако ревизијата е поднесена само против делот од пресудата со која е одлучено за трошоците на спорот.²⁹ Во практиката е заземен ставот дека ревизијата не е дозволена ниту во случај кога судот не ја определил вредноста на спорот во дозволена фаза од постапката.³⁰

Во случај кога во постапката е поднесена и противтужба, при оценувањето дали е дозволена ревизијата, не се кумулираат вредноста на тужбеното барање и вредноста на противтужбеното барање, туку дозволеноста на ревизијата се цени само врз основа на вредноста на предметот на спорот, содржана посебно во тужбата, а посебно во противтужбата.³¹ Иста така, имајќи предвид дека по својата правна природа противтужбата е самостојна тужба, јудикатурата е на ставот дека дозволеноста на ревизијата мора самостојно да се оценува во однос на поставените

²⁴ Во таа смисла S. Тива, M. Дјка, *op. cit.*, стр. 721.

²⁵ Види чл. 28 до 33 од ЗППП.

²⁶ Барањето за исплата на камата се смета за споредно барање ако е истакнато кон барањето за исплата на главниот долг од кој произлегува, па доколку одлуката од побиваната пресуда се однесува само на споредното барање – законска заграда камата, ревизија не може да се изјави. Рев. бр. 1491/94 од 12.10.1995 година.

²⁷ Чл. 28 од ЗППП.

²⁸ Рев2 бр. 170/2017 од 26.4.2018 година и Гзв бр. 35/93 од 7.3.1993 година.

²⁹ Рев. бр. 1388/94 од 23.3.1995 година.

³⁰ Според Врховниот суд, ревизијата е недоволена кога советот донел одлука повторно да одржи подготвително рочиште поради изменет совет, на кое ја определил вредноста на спорот да одговара на вредносен критериум, кој е услов за дозволеност на ревизијата, со образложение дека определувањето на вредноста на предметот на спорот е сторено спротивно на рокските предвидени во законските одредби, во подолгнежна фаза во постапката, откако странките се впуштиле во расправувањето на главната работа (Рев1. бр. 44/2013 од 26.2.2014 година).

³¹ Рев. бр. 246/84 од 28.05.1984 година.

барања, испитувајќи ја дозволеноста според сите критериуми посебно за тужбеното и противтужбеното барање.³²

Во однос на постапките каде што постои множина на процесни субјекти, јудикатурата е на ставот дека за дозволеноста на ревизијата, кога не се работи за единствено сопарничарство, меродавна е вредноста на предметот на спорот за секој сопарничар, а не вкупната вредност на спорот во таа парница.³³

Во контекст на вредносниот критериум, а со оглед на видот на постапката што претходела на донесувањето на второстепена правосилна одлука, ЗППП изрично предвидува дека во споровите од мала вредност не е дозволена ревизија против правосилна одлука на второстепениот суд.³⁴

2.1.2. Каузален кришериум

Имајќи предвид дека не секогаш вредноста на спорот е правопрпорционална со значењето на индивидуалниот интерес што е во прашање, а понекогаш и со поширокиот општествен интерес, строгото придржување кон негативниот вредносен критериум се чини неиздржано. Од тие причини, како коректив на вредносниот критериум, ЗППП го предвидува *tailor-made* критериумот, како позитивен и селективен пристап, според кој за дозволеноста на ревизијата е релевантен видот,

³² Во таа смисла, во судската практика е заземен ставот дека оценувањето на дозволеноста на ревизијата по тужба и противтужба се цени согласно со Законот за парничната постапка, кој бил во примена во време на поднесување на тужбата, односно противтужбата (Рев2. бр. 523/2014 од 22.4.2015 година).

³³ Рев. бр. 1319/86 од 25.12.1986 година. Во таа насока е и ставот од поновата практика на Врховниот суд дека ако вредноста на побиваниот дел за секој од тужителите не го надминува вредносниот лимит од 1.000.000 денари, како услов за дозволеност на ревизијата во смисла на членот 372 став 2 од Законот за парничната постапка, ревизијата на тужениот е недоволена (Рев2. бр. 256/2015 од 21.4.2016 година.)

³⁴ Чл. 438 ст. 4 од ЗППП. При тоа како спорови од мала вредност ЗППП ги смета споровите, чija вредност на предметот на спорот не го надминува износот од 600.000 денари (чл. 430 од ЗППП). Во однос на дозволеноста на ревизијата кај овој вид спорови во процесната теорија се актуализираше прашањето дали ревизија може да се изјави во спорови, кои според вредноста се третираат како спорови од мала вредност, а според видот се во групата спорови каде што ревизијата е секогаш дозволена со оглед на каузалниот критериум, со оглед на фактот што прописниот закон содржи решенија според кои, од една страна, ревизијата е секогаш дозволена (дозволеност според каузален критериум – чл. 372 ст. 3 од ЗППП), односно според кои ревизијата никогаш не е дозволена (недозволеност во спорови од мала вредност – чл. 438, ст. 4 од ЗППП), од друга страна. Повикнувајќи се на правилото *lex specialis derogat legi generali*, одредбата за недоволност на ревизија во спорови од мала вредност, како посебна одредба, треба да има предност во примената во однос на одредбата што ја уредува дозволеноста според каузалниот критериум. Така S. Тива, V. Вејќес, M. Дјка, *op. cit.*, стр. 125, В. Ракиќ-Водинелиќ, *op. cit.*, стр. 165.

а не вредноста на предметот на спорот. Овде не важи вредноста на ретриција, ниту, пак, се предвидени дополнителни услови од кои зависи дозволеноста на ревизијата. Целта на каузалниот критериум е да се обезбеди непречен проток на предмети до судот од највисока инстанција во спорови кои без оглед на својата вредност имаат одредено социјално значење.³⁵

Според ЗПП тоа се споровите за издршка³⁶, споровите за надоместок на штета за загубена издршка поради смрт на давателот на издршката; споровите од работните односи по повод престанок на работен однос³⁷; споровите за заштита на авторско право освен за паричните

³⁵ Во таа смисла и А. Јаневски, О допуштености ревизије и парнична односа по Закону о парничном поступку Republike Makedonije, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 56, br. 2-3, 2006, str. 427.

³⁶ Како спорови за издршка треба да се сметаат споровите за законска и договорна издршка. Во јуриспруденцијата е заземен ставот дека ревизија е дозволена во спорови за исполнување, раскинување, поништување и ништовност на договорни за доживотна издршка, независно од вредноста на предметот на спорот, кога се води спорот помеѓу примателот и давателот на издршката, со образложение дека ревизијата секогаш е дозволена во спорови доживотно дополнување, независно од вредноста на предметот на спорот кога спорот се води помеѓу примателот и давателот на издршката, бидејќи од исходот на спорот зависи и правото на издржување. Друга е ситуацијата кога спорот се води помеѓу законските наследници на договорните страни или помеѓу една од договорните страни и законските наследници на другата договорна страна, бидејќи во тој случај не станува збор за издржување туку тој спор спаѓа во категоријата на имотно правни спорови и дозволеноста на ревизијата се цени според вредноста на спорот од побивниот дел на правосилната пресуда (Правно мислење усвоено на седница на Одделот за граѓански дела на Врховниот суд на Република Македонија одржана на 16.12.2016 година).

³⁷ Во однос на дозволеноста на ревизијата во работните спорови, Врховниот суд е на ставот дека ревизија не е дозволена во спор од работен однос за утврдување на престанок на работен однос. По наоѓање на овој суд, во вакъв случај не станува збор за спор од работен однос по повод престанок на работен однос, туку за барање за утврдување дека на странката фактички и престанал работниот однос (Рев. бр. 799/2008 од 29.4.2009 година). Исто така, ревизијата е недоволена во спорови од работен однос кога престанокот на работниот однос е заменет со парична казна со образложение дека не се работи за спор од работен однос по повод престанок на работен однос кога ревизијата е секогаш дозволена, во смисла на член 372 став 3 точка 3 од Законот за парничната постапка, туку се работи за решение за престанок на работен однос со отказ на тужителот, кое било заменето со парична казна, поради што произлегува дека ревизијата е недоволена (Рев.бр.578/07 од 3.07.2008 година). Од друга страна, применувајќи го процедуралниот критериум (види *infra* под т. 2.1.3), во работните спорови, кои не се по повод престанок на работен однос, а во кои пресудата на првостепениот суд е преиначена од страна на второстепениот суд, е дозволена ревизија со образложение кога основ на тужбеното барање не е поништување на решението за отказ, туку поништување на други решенија, кои не се по повод престанок на работен однос (решенија за прераспоредување, одлуки во постапка за вработување и др.), а второстепениот суд ја преиначил првостепената пресуда, фактот што со ревизијата се побива второстепената пресуда во работен спор, кој не е по повод престанок на работен однос, не значи дека ревизијата е недоволена, од причина што ниту во ЗПП ниту во друг закон изрично не е одредено дека за нив ревизија не е дозволена. Во таков случај дозволеноста на ревизијата треба да се цени со примена на член 372 ст.3 т.6 од ЗПП и да се примени исклучокот предвиден во т. 6 дека

побарувања по тој основ; и споровите што се однесуваат на заштита и употреба на пронајдоци и технички унапредувања, мостри, модели и жигови и на правото на употреба на фирма или назив, како и во спорови од неложален натпревар и монополистички однесувања освен за паричните побарувања по тие основи.³⁸ Според каузалниот критериум, ревизибилни се и споровите за утврдување и оспорување на татковство и мајчинство, споровите за доверување деца на чување и воспитување и споровите за издржување деца.³⁹

Од друга страна, според каузалниот критериум ревизијата е исклучена во брачните спорови во случај кога со правосилна пресуда бракот е разведен или поништен⁴⁰ и во постапката за смеќавање на владение.⁴¹

2.1.3. Процедурален критериум

Со Новелата на ЗПП од 2010 година во системот на парничната постапка се вовеле уште еден критериум според кој се цени дозволеноста на редовната ревизија – т.н. процедурален критериум, според кој без оглед на вредноста на спорот, ревизијата секогаш е дозволена во спорови во кои во постапка по жалба второстепениот суд ја преиначил првостепената пресуда.⁴² Во овие случаи, за дозволеноста на ревизијата е редовната постапка што ја спровел второстепениот суд и начинот на кој тој суд при одлучувањето ги утврдил фактите, па оттука во процесната теорија и именувањето на овој критериум како процедурален.⁴³ Воведувањето на процедуралниот критериум како позитивен критериум за оцена на дозволеноста на ревизијата пред сè се должи на крупните измени што во системот на правните лекови ги предвиде ЗПП од 2005 година.⁴⁴

Ревизијата секогаш е дозволена во спорови во кои во постапка по жалба второстепениот суд ја преиначил првостепената пресуда (Заклучок утврден на седница на Одделот за граѓански дела на Врховниот суд на Република Македонија одржана на 28.4.2014 година).

³⁸ Чл. 372 ст. 3, т. 1-5 од ЗПП.

³⁹ Чл. 271, чл. 273 ст. 1 и чл. 279 од Законот за семејство („Сл. весник на РМ“, бр. 80/1992, 9/1996, 38/2004, 33/2006, 84/2008, 67/10, 156/10, 39/12, 44/12, 38/14, 115/14, 104/15 и 150/2015, скратено ЗСе.).

⁴⁰ Чл. 260 од ЗСе.

⁴¹ Чл. 414 ст. 4 од ЗПП.

⁴² Чл. 372 ст. 3 т. 6 од ЗПП.

⁴³ М. Дјка, *op. cit.*, str. 270, А. Јаневски, Т. Зорска Камилковска, Граѓанско процесно право, книга прва, парнично право, Скопје 2012, стр. 485.

⁴⁴ Се вовеле забрана за *beneficium novotiti* во постапка по жалба, забрана за повеќекратно укинување на првостепената одлука од страна на второстепениот суд, задолжително одржување на расправа пред второстепениот суд кога првостепената одлука

Можноста да се изјави ревизија во случај кога второстепениот суд ја преиначил првостепената пресуда, всушност, е обезбедување на де-волутивност на правниот лек имајќи предвид дека мериторната одлука на второстепениот суд е заснована на фактичка состојба што првпат е утврдена од страна на тој суд. Оттука, целта на овој критериум е да се обезбеди контрола во однос на правилноста во утврдувањето на фактичката состојба од страна на второстепениот суд.⁴⁵

Од аспект на дозволеноста на ревизијата, придобивката од воведување на овој критериум е лесно воочлива имајќи предвид дека преку него се отвораат вратите на највисоката судска инстанција за голем број спорови, кои не го задоволуваат базичниот вредносен цензус како примарен критериум за проток на предметите, а со тоа и овозможување на Врховниот суд да ја остварува својата уставна задача на обезбедување на единството во примената на законите од страна на судовите.

Сепак, мора да се забележи дека определбата што го нормира процедуралниот критериум е прилично екстензивна, имајќи предвид дека ги апсолвира сите ситуации кога второстепениот суд ја преиначува првостепената пресуда, вклучувајќи ги и оние кога второстепениот суд не утврдил поинаква фактичка состојба од онаа на првостепениот суд, туку само погрешна примена на материјалното право, па оттука, тргнувајќи од претпоставката дека во вакви случаи ревизијата треба да биде дозволена за да биде зачуван уставниот принцип на двостепеност при утврдувањето на фактичката состојба со право може да се забележи дека законодавниот направил прешка кога дозволил можност да се изјави ревизија и во случај кога нема неправилности во утврдувањето на фактите.⁴⁶ Треба да се потенцира дека овој критериум не се применува за одлуките на второстепените судови, кои се донесени според одредбите што важат за посебните парнични постапки во кои според закон ревизијата е исклучена. Во врска со ова, пред Врховниот суд се постави како дискутабилно прашањето дали во споровите од мала вредност може да се изјави редовна ревизија според процедуралниот критериум, при што судот има категорира- веќе еднаш била укината и мериторно одлучување по предметот, како последица на забраната за повлечежно укинување на првостепените одлуки.

⁴⁵ Ако второстепениот суд ја измени фактичката состојба утврдена во првостепената пресуда, тогаш, во суштина, второстепената пресуда има првостепено значење, па поради тоа е оправдано да се дозволи уште еден правен лек поради контролирање на правилноста на тоа судење. Бидејќи во вакви случаи второстепениот суд материјално и функционално би бил во улога на првостепен суд. Види, S. Piva, *Giudiziale processo privo*, Zagreb 1965, str. 594, 595, M. Dika, *op. cit.*, str. 271.

⁴⁶ Така и А. Јаневски, Т. Зорска Камилковска, *op. cit.*, стр. 485, А. Јаневски, *Дозволеност ревизије према Закопи о изменама і допушама ZPP Republike Makedonije iz 2010 godine*, Правни живот, br. 11/2011, str. 744.

чен став дека ревизијата во таков случај не е дозволена повикнувајќи се на одредбата од чл. 438 ст. 4 од ЗПП според која во овие спорови ревизијата е исклучена.⁴⁷ Од друга страна, судот е на став дека во споровите каде што вредноста на предметот на спорот на побиваниот дел на пресудата, кој се напаѓа со ревизијата според својата висина одговара на вредносен критериум за спор од мала вредност, а во постапката по жалба второстепениот суд ја преиначил првостепената пресуда, ревизијата е дозволена.⁴⁸

Имајќи го предвид поторе наведеното, може да се забележи дека актуелниот режим на дозволеност на редовната ревизија, со исклучок на новината што се однесува на процедуралниот критериум, битно не отстапува од концептот што го промовираше ЗПП од 1976 година. За разлика од нашиот процесен систем, другите земји на поранешна Југославија воведоа крупни новини во однос на дозволеноста на редовната ревизија. Од компаративната анализа на процесните решенија на дел од земјите во регионот, може да се забележи дека се напушта класичниот концепт на редовната ревизија, со модификување или целосно напуштање на дел од критериумите, кои ја определуваат нејзината дозволеност. Се повеќе се нагласува потребата судовите од највисока инстанција да се ориентираат кон примарно остварување на јавната функција на ревизијата, па оттука ретнуваме и целосно напуштање на концептот на редовна ревизија како

⁴⁷ Во таа смисла, Врховниот суд е на ставот дека ревизијата не е дозволена кога постапката била спроведена по правилата на редовна (општа) парнична постапка или друг вид посебна парнична постапка, наместо по правилата на постапката по спорови од мала вредност, а според вредноста на предметот на спорот, износот е во висина што одговара на вредносниот критериум на спорови од мала вредност, со образложение дека од содржината и анализата на одредбите од ЗПП за тоа кои спорови се спорови од мала вредност, а кои не, произлегува дека законодавецот точно ги определил споровите од мала вредност, при што дозволеноста на ревизијата, во смисла на членот 438 став 4 од Законот за парничната постапка, се оценува според видот на спорот, така што во оваа одредба изрично е предвидено дека во споровите од мала вредност не е дозволена ревизија против правосилна одлука на второстепениот суд (Правно мислење усвоено на седницата на Оидејот за граѓански дела на Врховниот суд на Република Македонија одржана на 4.7.2014 година).

⁴⁸ Во случаите во кои, според висината на тужбеното барање кое до заклучување на главната расправа го наминувала вредносниот критериум на спор од мала вредност, а во постапка по жалба второстепениот суд ја преиначил првостепената пресуда, фактор што со ревизијата се побива второстепената пресуда за износ, кој по својата висина одговара на парично побарување, кое го исполнува вредносниот критериум за спор од мала вредност, не дава основ ревизијата да се смета за недоволена со примена на членот 438 став 4 од Законот за парничната постапка. Во вакви случаи дозволеноста на ревизијата треба да се цени со примена на 372 став 2 точка 6 од Законот за парничната постапка и да се примени исклучокот, кој го уредува оваа точка, дека ревизијата сепогаш е дозволена во спорови во кои во постапка по жалба второстепениот суд ја преиначил првостепената пресуда, неважно од тоа што вредноста на предметот на спорот на побиваниот дел на пресудата, кој се напаѓа со ревизијата според својата висина одговара на вредносен критериум за спор од мала вредност (Заклучок утврден на седницата на Оддејот за граѓански дела на Врховниот суд на Република Македонија одржана на 21.3.2014 година).

таков. Т.н. вонредна ревизија добива приоритет и од исклучок станува правило во однос на редовната ревизија, дури и целосно ја истиснува. Даков е примерот со Словенија, каде што со укинувањето на вредносното ограничување на дозволеноста на ревизијата во 2017 година, целосно се напушти режимот на редовна ревизија.⁴⁹ Во Хрватска, пак, најновата, т.н. »ревисиска новела“ на ЗПП од 2019 како правната ревизија само во некој та ревизија, а како исклучок ја задржа редовната ревизија само во некој спорови според каузалниот критериум.⁵⁰ Во Србија е значително модификуван режимот на редовната ревизија во однос на можните критериуми според кои се цени нејзината дозволеност.⁵¹

2.2. Дозволеност на »вонредната“ ревизија

Со донесувањето на ЗПП од 2005 година, во системот на парничната постапка се предвиде двоен режим на ревизијата. Освен класични-

⁴⁹ Словенија направи радикална реформа на ревизијата во 2008 година. Се воспостави двоен колосек на ревизијата: »редовна ревизија“ според вредносниот критериум (слов. *dovoljena revizija*), со целосно напуштање на корективниот каузален критериум, и »вонредна ревизија“ (слов. *doprizetna revizija*). Со измените на ЗПП од 2017 година се укина вредносниот критериум, така што според актуелното уредување, ревизија може да се изјави за определено правно прашање што е важно за обезбедување на правна сигурност, воедначена примена на правото или развој на правото преку судската практика, но само ако претходно Врховниот суд изјавувањето на таквата ревизија го допуштил. Види чл. 367 и 367 а од ЗПП на Словенија (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17 in 16/19 – ZNP-1).

⁵⁰ Според ЗПП на Хрватска, странките може да изјават ревизија против пресуда, донесена во втор степен ако Врховниот суд го допуштил изјавувањето на ревизијата. По исклучок, без дозвола на Врховниот суд, странките можат да изјават ревизија во споровите за; постоење договор за работа, односно престанок на работен однос или утврдување дека работниот однос постои; утврдување на мајчинство и татковство; по повод тужба за заштита од дискриминација; и по повод поради објавена исправка на информација. Види чл. 382 и 382 а од ЗПП на Хрватска (L SFRJ 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19). За реформата на ревизијата во хрватската парнична постапка види повеќе кај М. Bratković, *Reforma revizije u parničnom postupku*, Hrvatska pravna revija, вејса 2017, стр. 79-93.

⁵¹ Во таа смисла, ревизијата е секогаш дозволена доколку: е тоа со посебен закон проишано; второстепениот суд ја преиначил пресудата и одлучил за барањата на странките; второстепениот суд ја усвоил жалбата, ја укинал пресудата и одлучил за барањата на странките; Ревизијата не е дозволена во имотнорправните спорови ако вредност на предметот на спорот на побиваниот дел на ја преминува вредноста од 40.000 евра. Види чл. 403 од ЗПП на Србија («Sl. glasnik RS», бр. 72/2011, 49/2013 – одлука US, 74/2013 – одлука US, 55/2014 и 87/2018). Повеќе за актуелното уредување на ревизијата според ЗПП на Србија види кај Р. Кеча, М. Кнежевиќ, Дозволеност ревизије у парничном поступку због преиначување жалбене пресуде: последица уставне гаранције права на правно средство или само правнополитичко питање?, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, бр. 4/2017, стр. 1251-1284.

от концепт на »редовна ревизија“ чија цел, со оглед на функцијата што ја остварува, е обезбедување на материјално-правна и процесно-правна законитост на одлучувањето во секој конкретен случај, се воведува институтот на т.н. вонредна ревизија, како специфичен и супсидијарен правен лек во однос на редовната ревизија, кој според својата функција треба да оствари определени правно-политички цели на начин што преку него ќе се создадат оптимални услови судот од највисока инстанција да може да ја оствари неговата должност на обезбедување единствена примена на законот и воедначување на судската практика, со што ќе се оствари уставниот принцип на еднаквост на граѓаните пред Уставот и законите. Освен тоа, воведувањето на вонредната ревизија на еден начин требаше да го надомести и отсуството на барањето за заштита на законитоста, поради неговото укинување со ЗПП од 2005 година.

Изворното нормативно уредување ја услови дозволеноста на вонредната ревизија со исполнување на повеќе претпоставки. Прво, за да се изјави овој правен лек, треба да се работи за спор во кој е дозволена ревизијата (тоа ја повлекува последицата дека таа не може да се изјави во спорови за кои со ЗПП или со друг закон изрично е предвидено дека за нив ревизијата не е дозволена⁵²); второ, со овој правен лек може да се побива само пресуда против која не може да се изјави ревизија според вредносниот критериум; трето, второстепениот суд да ја дозволил ревизијата бидејќи оценил дека одлуката во спорот зависи од решавање на некое материјално-правно или процесно-правно прашање важно за обезбедување единствена примена на законот и уедначување на судската практика; четврто, второстепениот суд во образложението на пресудата да го наведе правното прашање поради кое ја дозволува ревизијата; и петто, второстепениот суд во образложението на пресудата да ги наведе причините поради кои смета дека решавањето на одредено спорно прашање е важно за обезбедување на единствена примена на законот и уедначување на судската практика.⁵³

На прв поглед, одредбата се чинеше јасна и применлива што упатуваше на заклучок дека законското уредување на вонредната ревизија не би требало да предизвика проблеми во нејзиното практично остварување – поставени беа законските претпоставки, чие кумулативно постоење е основ за дозволување на ревизијата и доколку тие се исполнат вонредната ревизија можеше да се изјави. Но поради нејзината општост, во судската практика на апелационите судови се јавија различни ставови и недомислици како во однос на исполнувањето на законските услови за нејзина

⁵² Чл. 372 ст. 5 од ЗПП.

⁵³ *Arg. ex. чл. 372 ст. 4 од ЗПП од 2005.*

дозволеност во конкретни прѐмети, така и во однос на образложението што треба да го содржи пресудата со која се дозволува ревизијата. Имајќи предвид дека институтот на вонредна ревизија во тој момент беше *novum* во нашето право, а поради различните толкувања што се јавија во судската практика, релативно брзо од почетокот на примена на законската одредба, Врховниот суд излезе со правно мислење според кое второстепениот суд, кој во изреката на пресудата дозволил да се изјави ревизија, должен е во образложението на пресудата на јасен и недвосмислен начин да го дефинира материјално-правното или процесно-правното прашање од кое завик одлуката во спорот и причините поради кои смета дека истото е важно за обезбедување на единствена примена на законот и уедначување на судската практика, задолжително наведувајќи ги правосилните пресуди што ги донел тој или друг суд во Република Македонија за истото правно прашање, кои меѓу себе се различни⁵⁴. Ваквото правно мислење, со Новелата на ЗПП од 2010 година се преточи во законско решение, така што одредбата што ја уредува вонредната ревизија беше допреципирана, но тие измени беа повеќе редакциски отколку суштински.⁵⁵

Според актуелното уредување, второстепениот суд може да дозволи ревизија со конкретизирање на опфатот на правното прашање што би се поставило пред Врховниот суд на Република Македонија, ако оцени дека одлуката во спорот зависи од решавање на некое материјално-правно или процесно-правно прашање важно за обезбедување единствена примена на законот и воедначување на судската практика. Во образложението на пресудата второстепениот суд е должен да наведе поради кое правно прашање ја дозволил ревизијата и да ги наведе одлуките што укажуваат на воедначена примена на законот, како и да ги образложи причините поради кои смета дека ова е важно за обезбедување на единствена примена на закон и воедначување на судската практика.⁵⁶

Може да се забележи дека во однос на причините поради кои може да се изјави вонредната ревизија нашиот процесен закон содржи само

⁵⁴ Правно мислење утврдено на седница на Олдејет за граѓански дела на Врховниот суд на Република Македонија одржана на 8.7.2008 година. При анализа на пресудите на апелационите судови со кои се дозволува изјавување ревизија, Врховниот суд на Република Македонија има утврдено дека само делумно се исполнети законските услови кои ЗПП ги предвидува за дозволување на овој вид ревизија: исполнување на условите има само во однос на делот од одредбата, кој упатува на тоа второстепениот суд во изреката на својата пресуда да дозволи изјавување на ревизијата, а во однос на делот од законската одредба, кој се однесува на содржината на образложението на таквата пресуда (наведување на спорното прашање поради кое се дозволува ревизијата и причините поради кои таквото спорно прашање е од значење за уедначување на судската практика), условите не се исполнети

⁵⁵ Види повеќе кај А. Јаневски, Т. Зороска Камиллова, *op. cit.*, стр. 487.

⁵⁶ Чл. 372 ст. 4 од ЗПП.

општа формула⁵⁷, без притоа егземпликативно да бидат наведени случаи во кои причините, определени според општата формула секогаш би постоеле. Според нас, таквото *ex tunc saisa* набројување, би имало позитивен ефект во однос на практичната примена на институтот вонредна ревизија, посебно што со тоа би се олеснила позицијата на второстепените судови во донесувањето одлука дали да ја дозволат вонредната ревизија или не. Како случаи во кои одлучувањето во спорот би зависело од решавање на некое правно прашање важно за обезбедување единствена примена на законот и воедначување на судската практика би можеле да се сметаат следните: ако станува збор за правно прашање за кое одлуката на второстепениот суд отстапува од практиката на ревизијскиот суд; ако станува збор за правно прашање за кое нема судска практика на ревизијскиот суд, особено ако практиката на повисоките судови не е единствена; ако станува збор за правно прашање за кое судската практика на ревизијскиот суд, особено ако практиката на повисоките судови не е воедначена, или ако за правното прашање судската практика на Врховниот суд не е единствена (види чл. 367 а)

⁵⁷ Според општата формула причините се широко поставени - ако одлуката во спорот завик од решавање на некое материјално-правно или процесно-правно прашање важно за обезбедување на единствена примена на законот и воедначување на судската практика.

⁵⁸ Такво решение содржи ЗПП на Хрватска (чл. 385 а). Слично решение содржи и ЗПП на Словенија. Според словенечкиот ЗПП, тоа се случува во кои се работи за правно прашање за кое одлуката на второстепениот суд отстапува од судската практика на Врховниот суд; кога за правното прашање нема практика на Врховниот суд, особено ако практиката на повисоките судови не е воедначена, или ако за правното прашање судската практика на Врховниот суд не е единствена (види чл. 367 а)

⁵⁹ Такво е примерот со Хрватска, Словенија, Србија, Црна Гора, каде Врховниот суд одлучува за дозволеноста на ревизијата.

⁶⁰ Така и А. Јаневски, *Dozvoljenost revizije...*, *op. cit.*, str. 747.

⁶¹ Иако не постојат точни податоци во однос на бројот на дозволени и изјавени вонредни ревизији (во Врховниот суд не се води посебна евиденција во однос на вонредните

3. ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА

Според позитивното нормативно уредување, во системот на македонската парнична постапка постои двоен колосек во однос на дозволеноста на ревизијата. Второстепената правосилна одлука секогаш може биде предмет на преиспитување од страна на Врховниот суд доколку спорот го задоволува вредносниот, каузалниот или процедуралниот критериум за дозволеност на ревизијата (*редовна ревизија*). Во сите преостанати случаи и само по исклучок, таквата одлука може да стигне до судот од највисока инстанција доколку второстепениот суд ја дозволи ревизијата под услови предвидени во законот (*вонредна ревизија*). Во фокусот на редовната ревизија е остварувањето на субјективниот интерес на странките за добивање правилна и законита одлука во секој конкретен случај. Со вонредната ревизија, фокусот е поставен на остварување на јавната функција на правораздавањето, односно контрола во остварувањето на единствена примена на правото, а со тоа и одржување на стабилноста на судската практика.

Од аспект на функцијата што Врховниот суд како суд од највисока инстанција треба да ја оствари постапувајќи по ревизијата, режимот на дозволеност на ревизијата кај нас сè уште е конципиран така што во преден план е остварувањето на индивидуалните интереси на странките, имајќи предвид дека вонредната ревизија е нормирана како судсидијарна во однос на редовната ревизија. Критериумите што го условуваат изјавувањето на редовната ревизија се практичен механизам за селекција на предмет што треба да стигнат до Врховниот суд. Тие се соодветни за брза тријажа и редукција на бројот на ревизиски предмети, но не се соодветни во однос на селекцијата кој спор треба да биде ревизибилен од аспект на јавната функција на ревизијата. Ова од причина што таквите критериуми не ја отвораат вратата на Врховниот суд за сите правни прашања од значење за единствена примена на правото и воедначена судска практика. Вредноста на предметот на спорот не е секогаш индикатор дека определено прашање е важно во таа смисла – таквите прашања можат подеднакво да се јават како во спорови со значителна

ревизии, ниту, пак, второстепените судови во своите уписници го наведуваат тој податок), се претпоставува дека бројот на доволени ревизии по овој основ е мал, ова особено ако се има предвид вкупниот број предмети што по ревизија на годишно ниво стигнуваат до Врховниот суд. Според податок, споделен од страна на Врховен суд, до 2011 година, Врховниот суд по вонредна ревизија мериторно одлучувал само во два предмета. Така, С. Алиу, Измените на Законот за парничната постапка (ЗПП) во однос на ревизијата, Деловно право, бр. 24, Скопје 2011, стр. 66.

имотна вредност, така и во оние што не го достигнуваат предвидениот вредносен цензус. Истото важи и за случаите каде што ревизијата е *ex lege* доволена со оглед на социјалната компонента на спорот – во тие предмети не секогаш се јавуваат прашања од значење за остварување на јавната функција на ревизијата.

Имајќи ја предвид уставната задача на Врховниот суд за обезбедување единство во примената на законите, а со тоа и остварување на уставното начело на еднаквост на сите пред законот, преку што практично се рефлектира јавната функција на ревизијата, а со цел таквага функција и навистина да се остварува во практиката, би требало да се размислува, *de lege ferenda*, по примерот на други држави, да се промени режимот на дозволеност на ревизијата – ревизијата да може да се изјави само по претходно допуштање од страна на Врховниот суд, доколку тој суд смета дека одлучувањето во спорот би зависело од решавање на некое правно прашање важно за обезбедување на единствена примена на законот и воедначување на судската практика. При тоа, дозволеноста на ревизијата не би била условена од дополнителни критериуми што би се однесувале на вредноста на спорот, видот на спорот или видот на постапката. Со таквото решение, би се обезбедило остварување на јавна функција на Врховниот во насока на обезбедување на единственост и предвидливост во примена на правото и конзистентност на судската практика за идните спорови, а со тоа, иако на посреден начин и подредени на јавниот интерес, ќе бидат остварени и индивидуалните интереси на странките за добивање правилна и законита одлука.

Prof. Arsen JANEVSKI, PhD
Prof. Tatjana ZOROSKA KAMILOVSKA, PhD
Asst. prof. Milka RAKOCHEVSKI, PhD
Faculty of Law „Justinianus Primus“ - Skopje

ADMISSIBILITY OF SECOND APPEAL (REVISION) IN CIVIL PROCEDURE THROUGH THE PRACTICE OF THE SUPREME COURT OF REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA

– Summary –

In Macedonian civil procedure the second appeal is regulated as an extraordinary legal remedy. In civil cases it is the only legal remedy to initiate proceedings before the Supreme Court as the highest judicial authority. Regarding its admissibility, the second appeal always appears as a limited legal remedy. Under the current legislative solution, according to the Macedonian CPA, a distinction is made between two types of second appeal that the procedural theory recognizes as ordinary and extraordinary second appeal. There is a difference regarding the criteria for their admissibility as legal remedies. The article discusses the specifics of the current legal regime of the ordinary and extraordinary second appeal, with reference to the practice of the Supreme Court on certain issues regarding the possibility of filing this legal remedy.

Keywords: civil procedure, legal remedies, ordinary second appeal (revision), extraordinary second appeal (revision)

Татјана МИЛЕВА,
Судија во Апелациониот суд Скопје

ЕДНАКВОСТ НА ОРУЖЈАТА

Вовед

Секоја правна држава на своите граѓани треба да им гарантира еднаков пристап до правдата, а со тоа и остварување на стандардите за фер и правично судење. Судот е клучен механизам во остварувањето на правото на фер и правично судење, кој е водно дожден да ја гарантира еднаквоста на оружјата.

Европска конвенција за заштита на човековите права (ЕКЧП)¹ во членот 6 го регулира правото на правично судење, при што како посебна гаранција се појавува „правичноста на расправата“ - фер судење, која Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) во практиката ја толкувал низ неколку аспекти: право на суд (право на пристап до судот и право на извршување на конечна одлука), еднаквост на странките и начело на контрадикторност и право на образложена судска одлука. Оттука, еднаквоста на оружјата е еден од аспектите на концептот на правично судење, кој имплицитно на правото на странките да бидат запознаени со доказите, како и да имаат можност да ги коментираат сите изведени докази или доставени забелешки.² Всушност, принципот „еднаквоста на оружјата“ подразбира еднакви можности на странките во презентирањето на доказите, како и еднаков третман од страна на судот. Тоа значи дека секоја од странките во постапка та мора да има разумна можност за претставување на својот случај пред суд, односно дека едната страна нема да биде ставена во понеповолна положба во однос на другата страна.

Практиката на Европскиот суд за човекови права, покажува дека „еднаквоста на оружјата“ значи страните во спорот да имаат еднаква процедурална положба за време на судењето и да имаат еднаква положба во делот на изнесувањето на одбраната или на обвинението.³

¹ Конвенција за заштита на човековите права и основните слободи, Рим, 4 ноември 1950 година

² Право на правично судење, Прирачник за обука за член 6 од ЕКЧП Македонски судии и обвинители

³ Правично судење, прирачник/фонд за хуманитарно право, Белград 2001 година

